

Cine a fost mai întâi, oul sau găina, adică leudul sau biserica din Deal?

leudul deține supremația în domeniul datărilor istorice false, imprecise sau greșite. Întrebări:

1. Ce a fost mai la început, satul leud (atestat la 1365), sau Biserica Balcului (leud-Deal) amintită cică la 1364? Este școala din leud atestată în 1364? 2. Mănăstirea de aici e de secol XI? 3. Codicele de la leud a fost scris cumva la 1391?

Nimic din cele de mai sus nu este adevărat, deși aceste "datări" sunt vehiculate peste tot. Să vedem însă ce spune istoria și de unde au plecat mistificările.

1. Satul, biserica și școala

Primul act care amintește satul leud este cel emis la 2 februarie 1365, prin care regele Ludovic cel Mare îi dăruiește voievodului Balc un număr de nouă sate de pe Iza superioară și Vișeu, printre care și villa Jood (satul leud). Atât. În acest act nu se menționează nici o biserică, preot, mănăstire, școală sau altceva în afara numelui satului. Pentru cei suspicioși, informăm că următoarele acte în care este menționat leudul sunt emise în 1373 respectiv 1384, din nou fără a se menționa vreo biserică, școală etc.

Abia în anul 1451 la leud este menționat un diac Iuga, în timp ce primul preot apare în documentele păstrate la anul 1579. În ce privește școala din leud, aceasta apare menționată prima dată abia în anul 1788!

Și atunci, de unde provine mistificarea? De la Tit Bud și Alexandru Filipașcu.

Tit Bud, în lucrarea „Date istorice despre protopopiatele, parochiile și mănăstirile române din Maramureș din timpurile vechi până în anul 1911” (Gherla, 1911, pag. 47) menționează anul 1364 ca an al înființării bisericii. După el s-a luat Alexandru Filipașcu, care a „inventat” în plus și anul înființării școlii de aici.

În prima sa carte, „Istoria Maramureșului” (apărută la București în 1940), Filipașcu scrie că biserica leud-Deal a fost atestată în anul 1360 ! (asta la pagina 24), pentru ca mai la vale, la pagina 39, să scrie că biserica leudului datează din anul 1411!

Ca și cum n-ar fi fost de ajuns, același Filipașcu (la pagina 18 din cartea „Le Maramureș”, apărută la Sibiu în 1944) spune că biserica leud-Deal a fost construită în 1364, tot atunci înființându-se acolo și o școală! Pentru a fi mai credibil, autorul face o trimitere fantezistă la „Diplomele” lui Ioan Mihalyi de Apșa pagina 93, deși acolo nu este vorba nici despre leud, nici despre vreo biserică!

Ceea ce frapează este inconsecvența lui Filipașcu, care menționând de trei ori biserica leud-Deal, i-a atribuit de fiecare dată un alt an de înființare.

Informația a fost preluată apoi de Istoria Academiei RPR (volumul II, București, 1961), care la pagina 688 scrie despre școala din leud, întemeiată la 1364, dar la pagina 738 proclamă că datările timpurii propuse pentru bisericile din Bănișor și leud sunt inacceptabile

!

Ce să mai înțelegi de aici?!

Ulterior, o pleiadă de autori au preluat anul 1364 ca fiind cel al edificării bisericii leud-Deal și al școlii de aici. Dintre aceștia, îi menționăm doar pe academicianul Ștefan Pascu, pe Ioan M. Bota, Terezia B. Tătaru, Mihai Dăncuș sau Nuțu Roșca, ultimii patru, foarte prolifici, continuând să difuzeze peste tot aceste informații total nefondate. Pentru a ilustra ignoranța unora, exemplificăm cu un citat din Nuțu Roșca („Onomastică din Valea Izei”, Cluj Napoca, 2004, pagina 89): „Dar oricum, diferența de timp dintre cele două date, 1364 și 2 februarie 1365 (n.n., referitor la atestarea bisericii din leud-Deal) poate fi considerată fără însemnătate”! Probabil că domnului Roșca îi este indiferent faptul dacă acum suntem în 2008, 2007 sau, de ce nu, în 2009. Nouă însă, ne pasă.

Pe de altă parte, istorici prudenți, solizi și deținători ai unui serios discernământ critic (Radu Popa, Alexandru Baboș, Marius Diaconescu etc.), nici nu vor să audă de asemenea „aberații”. Tot la capitolul "afirmații nefondate", s-a spus că biserica a fost pictată în secolele XV-XVI în stil "bizantin primitiv". Nimic mai fals, deoarece aceasta a fost zugrăvită de către Alexandru Ponehalschi, în anul 1782, în stil postbizantin. Acest lucru este menționat și în documentația UNESCO (biserica face parte din Patrimoniul mondial, începând cu anul 1999), care la capitolul "Istoric și dezvoltare", amintește data 1364 ca fiind una ireală, propunând pentru construcție un an posterior invaziei tătare din 1717 (asta deoarece, la momentul întocmirii documentației UNESCO, studiul dendrocronologic de datare precisă a monumentului nu era încă finalizat și nici publicat).

Biserica de lemn din Dealul leudului a fost supusă cercetărilor dendrocronologice, în anii 1996-1997, de către Alexandru Baboș de la Universitatea Lund-Suedia, și Olafur Eggertsson de la Institutul Islandez pentru Cercetări Forestiere, stabilindu-se data exactă a tăierii lemnului din care aceasta a fost construită. Ei bine, data construcției se încadrează în intervalul 1610-1621, ceea ce înseamnă că, în Maramureșul istoric, leud-Deal este abia a șasea ca vechime (topul vechimii reale a acestora va fi publicat într-un alt articol).

Conform aceluiași datări, biserica a fost reparată cu lemn secționat în anul 1760. Aceasta o spune știința, și încă una imbatabilă.

Dendrocronologia, cea care a dus la datarea precisă a bisericii leud-Deal (și a multor altora), mult mai precisă decât datările cu Carbon 14, Cesium 137 sau Stronțiu 90, este știința care se ocupă cu studiul inelelor anuale de creștere ale masei lemnoase. Se poate astfel afla în ce perioadă a trăit un arbore, și când exact anume a fost tăiat acesta, comparând o secțiune microscopică transversală cu secțiunea de referință pentru o anumită zonă. Pentru Europa de Est, avem secțiuni de referință care pornesc de pe la anul 1200, astfel că orice construcție sau obiect din lemn masiv, poate fi datat cu precizie de maxim un an.

Cât despre scuzele unora (de fapt biserica leud a fost reconstruită pe locul uneia mai veche etc.), afirmăm doar că unu: explicațiile amatoristice nu țin loc de istorie. Doi: orice datare trebuie probată științific. Trei: reconstrucția timpurie a bisericii leud-Deal poate fi, până la proba contrarie, valabilă pentru oricare altă biserică din lumea asta.

Concluzionând, biserica leud-Deal a fost construită în anii 1610-1621 și nu în 1364 (1360 sau 1411, după Filipașcu), în timp ce școala din sat, atribuită tot anului 1364, apare prima dată în documentele anului 1788.

-În ce privește formula „cea mai veche biserică de lemn din țară”, atât de des folosită de unii pseudoistorici contemporani nouă, îi informăm pe această cale că cea mai veche biserică de pe teritoriul românesc, atât din punct de vedere al tradiției cât și al vechimii dovedite, este biserica de lemn din Volovăț-Putna (jud. Suceava). Aceasta, supranumită „biserica lui Dragoș Vodă” (fiind o presupusă ctitorie a sa) se spune că a fost construită în anul 1353.

În anii 2002-2003, Alexandru Baboș și Hans Linderson de la Universitatea Lund-Suedia, au prelevat și datat precis 16 probe de lemn de la biserică. Conform datelor obținute dendrocronologic, biserica Volovăț a fost construită cu lemn tăiat în anii 1345-1346!

Așa că, până la noi descoperiri în acest sens, supremația merge în Bucovina.

-Referitor la expresia „cea mai veche biserică de lemn din Europa” (sau chiar din lume!), care este des vehiculată atunci când se vorbește despre leud-Deal, trebuie să se știe: în

Anglia

(

Greensted

) există o biserică de lemn datată între anii

1063-1108

(reconstruită pe locul unei alte biserici de lemn ridicată la sfârșitul anilor 600 (!), iar în Norvegia, biserica Urnes a fost ridicată după anul 1130, multe altele din această țară fiind ridicate înainte de 1400 (la fel ca în Suedia, unde cea mai veche-Granhult, a fost construită în 1220).

Autor si foto: Teofil Ivanciuc

Partea a doua poate fi citita [aici](#) .